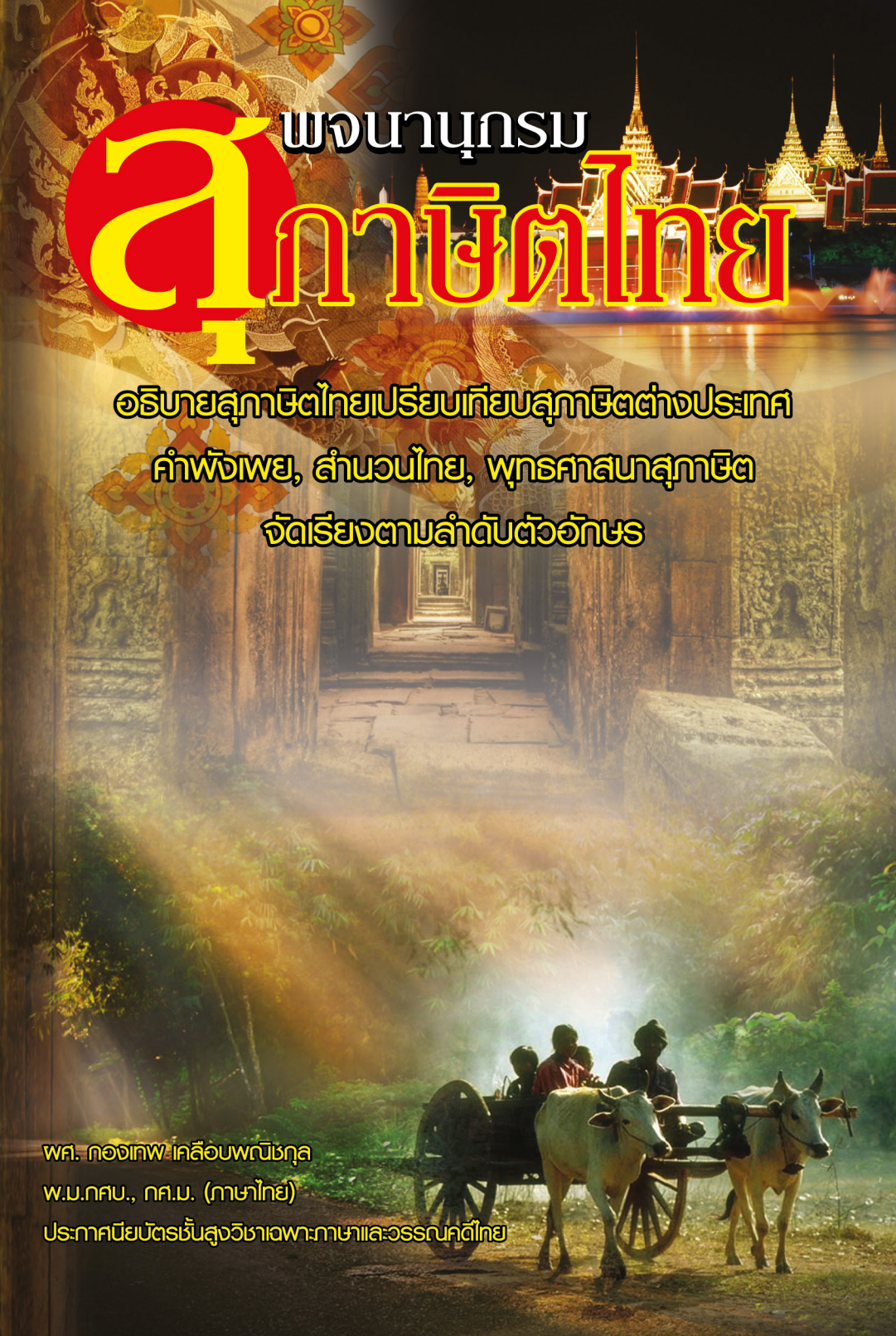

พจนานุกรม สุภาษิตไทย

อธิบายสุภาษิตไทยเปรียบเทียบกับสุภาษิตต่างประเทศ

คำพังเพย, สำนวนไทย, พุทธศาสนสุภาษิต

จัดเรียงตามลำดับตัวอักษร

พศ. กองเทพ เกลือบพณิชกุล

พ.ม.กศบ., กศ.ม. (ภาษาไทย)

ประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะภาษาและวรรณคดีไทย

พจนานุกรม สุภาषิตไทย

อธิบายสุภาษิตไทยเปรียบเทียบกับสุภาษิตต่างประเทศ
คำพังเพย, สำนวนไทย, พุทธศาสนสุภาษิต
จัดเรียงตามลำดับตัวอักษร

ผศ. กองเทพ เคลือบพณิชกุล
พ.ม.กศบ., กศ.ม. (ภาษาไทย)

ประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะภาษา
วรรณคดีไทย

พจนานุกรม
สุภาษิต-คำพังเพย และสำนวนไทย

๐ อธิบายความหมาย

- * สุภาษิตไทย-คำพังเพย-สำนวนไทย
- * พุทธศาสนสุภาษิต
- * สุภาษิตไทยเปรียบเทียบกับสุภาษิตต่างประเทศ

เรียบเรียงและรวบรวมโดย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กองเทพ เคลือบพณิชกุล
พ.ม.กศบ.,กศ.ม.

ประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะภาษาวรรณคดีไทย

สำนักพิมพ์ อักษรวัฒนา
จัดพิมพ์จำหน่าย
เลขที่ 135/6 ซอยวัดใหม่พิเรนทร์ แขวงวัดท่าพระ
เขตบางกอกใหญ่ กทม. 10600
โทร. 08-3054-9245, 09-0594-9245
E-mail : aksornwatthana@gmail.com

พจนานุกรมสุภาษิตไทย

กรุงเทพฯ เคลือบพนิชกุล

พจนานุกรมสุภาษิตไทย-คำพังเพย และสำนวนไทย. -พิมพ์ครั้งที่

172 หน้า

ISBN 978-974-404-112-8

บรรณาธิการ

คอมพิวเตอร์กราฟฟิค

ศิลปกรรม

ออกแบบปก

พิสูจน์อักษร

จรรยา พันธ์าค

สิริวัชร ดีข้า

ปัทมพร พันธ์าค

วราชน พุทธิรงค์

เจษฎานันท์

สำนักพิมพ์อักษรวัฒนา

จัดพิมพ์จำหน่าย

เลขที่ 135/6 ซ.วัดใหม่พิเรนทร์ เขตบางกอกใหญ่ กทม. 10600

โทร 08-3054-9245, 09-0594-9245

E-mail aksornwatthana@gmail.com

คำนำ

พจนานุกรมสุภาษิตไทย - คำพังเพย และสำนวนโวหารภาษาไทยเล่มนี้ ผู้เขียนได้เรียบเรียงและรวบรวมขึ้นเป็นแบบเรียงคำ ตามพยางค์ภาษาไทยเพื่อความสะดวกแก่ผู้สนใจนำไปศึกษาเปรียบเทียบ ซึ่งจะอำนวยความสะดวกแก่นักเรียนทุกระดับชั้นเป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักสูตรภาษาไทยที่กำหนดให้เรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสายสามัญและสายอาชีพได้กำหนดเรื่องสุภาษิต - คำพังเพย และสำนวนโวหารไทยนี้ให้เป็นบทเรียนอยู่ด้วย

ทั้งนี้ สุภาษิต และคำพังเพยเป็นภาษาที่สละสลวย ผิดแผกแปลกไปจากภาษาธรรมดา ตรงที่พูดน้อย แต่จะได้ความหมายมาก และเป็นภาษาที่นิยมลือนาน ผู้เรียบเรียงจึงได้บรรยายความหมายให้ตรงกับ ความมุ่งหมายเดิมของสุภาษิตและคำพังเพยทุกประการ จึงหวังว่าหนังสือนี้จะมีประโยชน์แก่ผู้สนใจ และนักเรียน นักศึกษาทั่วไป หากมีตอนหนึ่งตอนใดขาดตกบกพร่องหรือผิดพลาดประการใด ก็ขอได้โปรดเมตตาอภัย และถ้ากรุณาจดหมายแนะนำหักท้วงไปยังข้าพเจ้าผู้เขียน ณ สำนักพิมพ์ อักษรวัฒนา ก็จะเป็นพระคุณอย่างสูง

ด้วยความปรารถนาดี

ผศ. กองเทพ เคลือบพณิชกุล

ผู้เรียบเรียงรวบรวม

สารบัญ

คำพึงเพยและสุภาษิต	6
ภาคสำนวนภาษาไทย	48
ภาคสำนวนเปรียบเทียบ	107
ภาคสำนวนโวหารภาษาไทย	118
ภาคพุทธสุภาษิต (พุทธศาสนสุภาษิต)	133
สุภาษิตไทยเปรียบเทียบกับสุภาษิตอังกฤษ	158
ภาคผนวก	166

คำพังเพยและสุภาษิต

ก

กงเกวียนกำเกวียน	ใครทำอะไรไว้อย่อมได้รับผลกระทบนั้นตอบสนองไม่ช้าก็เร็ว คือ กรรมย่อมตอบสนองกรรมเสมอ
กบเลือกนาย	เป็นคนช่างเลือกหรือชอบเปลี่ยนผู้บังคับบัญชาหรือสิ่งต่าง ๆ บ่อย ๆ คือเลือกจนกระทั่งได้สิ่งที่เลวกว่าเดิม
กบในกะลาครอบ	ผู้ยังอ่อนต่อโลกมองเห็นโลกในวงแคบ
กระจอกก่อง่าย	ยากจนเข็ญใจ
กระชும்กระชวย	กระปี่กระเป่าสดชื่นดูมีผิวพรรณสดใสยังหนุ่มยังแน่นดี
กระเชอกันร่ว	เป็นคนสุรุษสุร่าย ใช้จ่ายอย่างไม่ประหยัดไม่รู้จักอดออม
กระดังาลนไฟ	หญิงหม้ายหรือหญิงที่เคยผ่านผู้ชายมาก่อน ย่อมรู้จักหน้าที่ และมีชั้นเชิงดีกว่าหญิงที่ยังไม่เคยแต่งงาน
กระดุกแข็ง	ไม่ตายง่าย หรือทำให้แพ้ยาก
กระต่ายตื่นตูม	อาการตื่นตกใจง่ายโดยไม่ได้คิดให้รอบคอบ หรือสำรวจว่าอะไรเป็นเหตุ-ผล
กระโถนทองพระโรง	ผู้ที่ถูกใช้หรือรับเคราะห์กรรมแทนนายด้วยความจำใจและจำยอม
กระเบื้องจะเฟื่องฟูลอย น้ำเต้าอันน้อยจะถอยจม	ยุคหรือสมัยที่สามัญชนจะได้ดี ผู้ดีจะเสื่อมลง
กระฟี่หลบแก่น	ไม่ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
กรุงศรีอยุธยา ไม่สิ้นคนดี	เมืองไทยยังมีคนเห็นแก่ชาติ ที่จะช่วยกู้ชาติบ้านเมืองให้รอดพ้นจากภัยพิบัติ
กล้านกมักบิน	คนที่อวดเก่งกล้าจนเกินไป ก็มักจะเป็นอันตราย

กลิ้งครกขึ้นภูเขา

กิจการงานที่ยากลำบากที่เกินความสามารถที่จะทำได้สำเร็จ

กว่าถั่วจะสุกงาก็ไหม้

การคิดทำอะไรที่ช้าเกินการจะทำให้ได้อย่างเสียอย่าง

กัดก้อนเกลือกิน

ถึงยากจนก็ต้องอดทนหรือทนอด

กันดีกว่าแก้

คิดป้องกันอันตรายไว้ก่อนจะดีกว่าต้องมาแก้ไขอันตรายนั้น

กำปั้นทุบดิน

การตอบคำถามอย่างขอไปที หรือตอบด้วยความไม่แน่ใจ

กำแพงมีหูประตูมีช่อง

ความลับออกจากปากแล้วย่อมเข้าหูคนอื่นเสมอ

กึ่งทองใบหยก

คู่แต่งงานที่เหมาะสมกัน

กึ่งกำไ่ทอง

เมื่อได้ยศศักดิ์หรือลาภผลก็หึงจองหองจนลืมตัว

กินข้าวต้มกระโจมกลาง

เลือกกินแต่ของดี ๆ

กินข้าวร้อนนอนสาย

เป็นคนเกียจคร้าน, ชอบทำอะไรในเวลาจนตัว

กินนอกกินใน

เบียดบังประโยชน์ส่วนตัวจากการซื้อขายทั้งในราคาและนอกราคาที่กำหนด

กินน้ำได้ศอก

มีความน้อยเนื้อต่ำใจ เพราะจำต้องยอมเป็นรองคนอื่น

กินบนเรือนขึ้นหลังคา

คนที่เณรคุณผู้มีพระคุณแก่ตน

กินปูนร้อนท้อง

การแสดงอาการพิรุณออกมาที่แสดงให้เห็นว่าคงจะกระทำความผิดมาเอง

กินลมกินแล้ง

ทำให้เหนื่อยเปล่า ไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย

กินล้างกินผลาญ

กินทิ้ง ๆ ขว้าง ๆ

กินอยู่กับปาก อยากอยู่กับท้อง

เป็นผู้ที่มีส่วนรู้เห็น และได้รับผลประโยชน์ร่วมด้วยหรือตัวเองรู้อยู่แก่ใจ และเคยทำเองแต่สร้างทำเป็นไม่รู้

เก็บตก

ของเหลือเดน

เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน

คือการสะสมเก็บไว้ทีละเล็กทีละน้อย

เกลียดตัวกินไข่
เกลียดปลาไหลกินน้ำแกง }
เกลียดจิ้มเกลือ
เกลียดเป็นหนอน
เกลียดตอหนองยุ่ง

แก้ลำ
แกงจืดจึงรู้คุณเกลือ

แก้วสารพัดนึก

แกว่งเท้าหาเสี้ยน

ใกล้เกลียดกินต่าง

ใกล้แม่ปลาช่อน

ใกล้งามเพราะชน คนงามเพราะแต่ง

ใกล้เห็นตีนงู งูเห็นนมไก่

ใกล้ปืนเที่ยง

เกลียดตัวเขาแต่อยากได้ผลประโยชน์จากเขา
คือไม่ได้จริงเท็จจริง ๆ

เก่งกับเก่งพบกัน หรือใช้วิธีการเดียวกันมาแก้เผ็ด
คนพวกเดียวกันทรยศหรือคนภายในบ้านทรยศ
มีความสัมพันธ์กันระหว่างฝ่ายคู่บ่าว-สาวอย่าง
สลับซับซ้อน

คิดชั้นเชิงในการตอบโต้

จะทำอะไรที่จำเป็นต้องใช้สิ่งนั้นจึงคิดถึงคุณ
ของสิ่งนั้น

หมายถึงแก้ววิเศษ ที่หมายความว่าทั่วไปว่าเงิน
เป็นแก้วสารพัดนึก

รนไปหาเรื่องเดือดร้อนเอง

ไม่ได้ประโยชน์หรือรู้คุณค่าของดีที่อยู่ใกล้ตัว

ผู้หญิงสูงอายุ ที่มีเล่ห์เหลี่ยมชั้นเชิงมากต้องระวัง

ความงามของคนตกแต่งเสริมสวยได้

ต่างฝ่ายต่างก็รู้เชิงของกันและกันหรือต่างฝ่าย

ต่างก็รู้กำพืดของกันและกันดี

อยู่ห่างไกลความเจริญ

ข

ขนทรายเข้าวัด

ขนมผสมกับน้ำยา

ข่มเขาโคขืนให้กินหญ้า

ขม้นกับปูน

ขว้างงูไม่พ้นคอ

ขวานผ่าซาก

ร่วมมือกันทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมโดยไม่
หวังผลตอบแทน

เสมอกัน, เท่า ๆ กัน, พอดีกันไม่มีข้างไหนดีกว่ากัน
บังคับให้กระทำในสิ่งที่เจ้าตัวไม่เต็มใจจะทำเอง
ชอบทะเลาะวิวาทเมื่ออยู่ใกล้กัน เข้ากันไม่ได้
ทำอะไรไม่รอบคอบก็จะส่งผลร้ายกลับมาสู่ตนเอง
พูดโผงผางตรงไปตรงมาโดยไม่เกรงใจใครฟัง
แล้วไม่เพราะหู

ของหายตะพายบาป
ข้าเก่าแต่เลี้ยง

ข้าพึ่งเจ้า บ่าวพึ่งนาย

ข้างนอกขรุขระ ข้างในตะตึงโหน่ง

ข้างนอกสุกใส ข้างในเป็นโพรง

ขายหน้าวันละห้าเบี้ย

ขายผ้าเอาหน้ารอด

ข้าวแดงแกงร้อน

ข้าวบูดปลาร้า

ข้าวยากหมากแพง

ข้าวใหม่ปลามัน

ขิงก็ราข่าก็แรง

ขี้ก้อนใหญ่ให้เด็กเห็น

ขี้ช้างจับตักแตน

ขี้เถ่ากลบเพชร

ขี้แพะชนดี

ขี้หมูราขี้หมาแห้ง

ขี้คนคาน

ขุนนางใช้พ่อแม่ หินแวงใช้ตายาย

เข็นครกขึ้นภูเขา

ของตนหายแล้วโทษคนอื่นทั่วไปบาปจึงมากขึ้น
บ่าวไพร่ที่อาศัยช่วยงานอยู่ด้วยนานจนเป็นที่
ไว้วางใจ

ต่างก็พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

รูปร่างหน้าตาไม่ค่อยสวย แต่ความประพฤติดี

สวยแต่รูปร่างหน้าตาแต่ความประพฤติไม่ดี

ทำให้อับอายขายหน้าทุกวัน

ทำพอแก่หน้าไปที่ ทำทุกอย่างให้สำเร็จลุส่ง
ไปเพื่อรักษาชื่อเสียงของตนไว้

ผู้ที่เคยกินอยู่ด้วยกันมา, มีบุญคุณต่อกันมาก่อน
ชีวิตสมรสนานวันพาให้เบื่อ

เกิดภาวะขาดแคลนอาหารขึ้นในบ้านเมือง

ของอะไรใหม่ย่อมถือว่าดีเปรียบเสมือนคนที่เพิ่ง

แต่งงานกันใหม่ ๆ ย่อมมีความสุขตลอดเวลา

ต่างฝ่ายต่างตื้อตึงเข้าหากันหรือต่างมีอารมณ์
ร้อนพอกัน

ทำสิ่งที่ไม่ดีไม่งามให้เด็กเห็นหรือทำสิ่งไม่ดีให้
เด็กเอาเป็นเยี่ยงอย่าง

ลงทุนลงแรงมากแต่ได้ผลเพียงเล็กน้อย

ทำดีแต่ต้นมือผลสุดท้ายมีข้อบกพร่องจนทำให้
เสียไป

คนที่แพ้แล้วไม่ยอมรับว่าแพ้ หาเรื่องทะเลาะ
วิวาทเพื่อเอาชนะ

เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่ควรนำมาเป็นสาระ

ไม่มีใครสนใจและต้องการแล้ว

คนอื่นเขาย่อมไม่เห็นแก่เราเท่ากับพ่อแม่ญาติ
พี่น้องของเราเอง

กระทำในสิ่งที่ยากลำบากยิ่งเกินความสามารถ
ของตน

เข้ากระดุกดำ
 เข้ากันเป็นปีเป็นขลุ่ย
 เข้าชั้นตรีทูต
 เข้าด้ายเข้าเข็ม
 เข้าตามตรอก ออกตามประตู
 เข้าเถื่อนอย่าลืมหรี }
 เข้าหน้าอย่าลืมห้าง }
 เข้าพระเข้านาง
 เข้าฝูงหงส์เป็นหงส์ }
 เข้าฝูงกาเป็นกา }
 เข้าเมืองตาหลิ่วต้องหลิ่วตาตาม

เขียนด้วยมือลบด้วยเท้า

เขียนเสียให้วักลว

แข่งเรือแข่งแพแข่งกันได้ }
 แข่งบุญวาสนาแข่งไม่ได้ }
 แขว่นอยู่กับโชคชะตา

ฝังติดแน่นจนเป็นนิสัย ถอนไม่ขึ้น
 เหมาะสมกัน ลงรอยกันดี
 มีอาการจวนตาย
 เวลาคับขัน, เวลาสำคัญ
 ทำให้ถูกรรรมเนียมและประเพณีนิยม
 ให้เป็นคนมีสติรอบคอบคิดการไกลไม่ประมาท
 แสดงบทเกี่ยวพาราสีและโอล์มกัน
 จะไปอยู่ที่ใดต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์
 ที่นั้นให้ได้
 ไปอยู่ ณ ที่ใดต้องประพฤติตนตามประเพณี
 ของเขาเสมอ
 ยกย่องแล้วกลับมาทำลายในภายหลัง หรือการ
 กลับสัตย์ ไม่ทำตามคำพูด เพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่ง
 เสียขวัญและเกรงกลัว
 การขู่หรือหลอกเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งเสียขวัญ
 หรือเกรงกลัว
 เป็นการเตือนคนให้รู้จักคนต่ำคนสูง
 ให้รู้จักประมาณตนไม่อาจเอื้อมเกินตัว
 ชีวิตขึ้นอยู่กับดวงชะตาและโชคชะตาจะพาไป

ค

คงเส้นคงวา

คดในข้องอในกระดูก

พูดจาไม่กลับกลอก คำไหนคำนั้นเคยปฏิบัติ
 อย่างไม่รู้ปฏิบัติอย่างนั้นไม่เปลี่ยนแปลง
 คนที่ไม่ซื่อ เต็มไปด้วยเล่ห์เหลี่ยมมีสันดาน
 คิดคดโกง ททรยศหักหลัง ซึ่งเชื่อถือไว้วางใจ
 ไม่ได้ คนจำพวกนี้ไม่แสดงออกนอกหน้าใน
 เชิงคดโกง

คนเคยขาม้าเคยขี่	ผู้ที่เคยร่วมงานกันมา คนที่เคยมีความสัมพันธ์กันทางชั่วสาว
คนดีมีคู่มี คนร้ายตายขุม	คนทำดีมักมีคนมาคุ้มครองรักษา แต่คนทำชั่วมักจะตกนรก
คนเดียวหัวหาย สองคนเพื่อนตาย	การเดินทางไกลจะต้องมีผู้ร่วมเดินทางเพื่อความปลอดภัย
คนตายขายคนเป็น	ผู้ที่ตายไปมักจะทำความลำบากให้แก่ผู้ที่อยู่เบื้องหลังนานาประการ
คนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ	คนที่รักเรามีน้อย แต่คนที่เกลียดเรามีอยู่มาก
คนล้มอย่าข้าม	คนที่ล้มหรือพลัดไป ไม่ควรซ้ำเติม เพราะผู้ล้มอาจมีโอกาสรุกขึ้นมากู้หน้าตัวเองได้อีก
คมในฝัก	คนเก่งแต่เงียบไม่โอ้อวดใคร
คบคนจรนอนหมอนหมิ่น	สังคัมกับคนที่ไม่รู้จักดี อาจมีอันตรายได้ง่าย
คบคนดีเป็นศรีแก่ตัว	คบค้าสมาคมกับคนดีก็จะบังเกิดผลดี ถ้าคบ
คบคนชั่วอับราชย์	คนชั่วก็มีแต่จะนำความเสื่อมเสียมาสู่ตน
คบคนพาล พาลพาไปหาผิด	คบเพื่อนชั่วเป็นโทษแก่ตน
คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล	คบเพื่อนดีเกิดผลดีแก่ตน
คบคนให้ดูหน้า ชื้อผ้าให้ดูเนื้อ	จะคบใครอย่าได้เชื่อถ้อยคำบอกเล่าแต่เพียงผิวเผินจะต้องพิจารณาด้วยตนเองอย่างละเอียดรอบคอบ
คร่ำห่มื่อ, คร่ำหอด	มีความชำนาญเป็นพิเศษ
คลื่นกระทบฝั่ง	อะไรที่เป็นเรื่องใหญ่หรือน่าสนใจแต่แล้วก็เงียบหายในที่สุด ไม่ได้ผลอะไรเลย
คลุมถุงชน	การจับบ่าว-สาวแต่งงานกันโดยทั้งสองฝ่ายไม่เคยรู้จักกันมาก่อน
ความในอย่านำออก	เรื่องภายในบ้านไม่ควรนำไปเล่านอกบ้าน
ความนอกอย่านำเข้า	เรื่องของคนอื่นไม่ควรเก็บนำมาเล่าในบ้าน
ความประมาทเป็น	ทำอะไรไม่ระมัดระวังขาดความรอบคอบมักจะ
หนทางแห่งความตาย	ได้รับอันตรายเสมอ

ความรู้ท่วมหัว เอาตัวไม่รอด

ความวัวไม่ทันหาย
ความควายเข้ามาแทรก }

คอหยัก ๆ สักแต่ว่าคน
คับที่อยู่ได้ คับใจอยู่ยาก

คาราคาซัง, คาราคาเก่า
คาหนังคาเขา

คางคกขึ้นวอ แมงปอใส่ตุ้ตึง
คาบลูกคาบดอก

คืบก็ทะเลตอกก็ทะเล

คู่แล้วไม่แคล้วกัน

มีความรู้มากเสียเปล่าแต่ไม่สามารถนำมาใช้ให้
เป็นประโยชน์แก่ตัวเองได้เลย

เรื่องยุ่งยากเรื่องหนึ่งยังไม่ยุติลงกลับ
มีเรื่องอื่นเข้ามาแทรกอีก

อย่าเชื่อคนง่ายจะลำบากใจภายหลัง
ที่อยู่คับแคบ แต่สบายใจก็อยู่ได้ แต่ตรงกันข้าม
ที่อยู่กว้างขวางอยู่แล้วไม่สบายใจ ก็อยู่ลำบาก
ยังไม่เสร็จ, ยังไม่แล้ว, ค้างอยู่, ติดอยู่
จับได้ขณะกระทำผิด หรือมีของกลางอยู่กับ
ผู้ทำผิด

ไม่สมฐานะตนเอง ไม่คู่ควรกับวาสนาที่จะได้รับ
สิ่งที่ปรากฏเป็นสองแฉ่ สองมุมครึ่งดครึ่งเสียไม่
แน่ว่าจะเป็นอย่างไร

เมื่อลงเรือลอยในทะเล จะอยู่ห่างหรือใกล้
ฝั่งทะเลเท่าไรก็ตกอยู่ในอันตรายต้องระวัง
ตัวอย่างยิ่ง อย่างประมาท

ผู้เป็นเนื้อคู่กันแล้วจะต้องไม่คลาดกันคือจะต้อง
ได้แต่งงานกัน

ม

ฆ่าควายเสียตายอะไรกับพริก

ฆ่าช้างจะเองา
คนเจรจาจะเอาถ้อยคำ }

ฆ่าไม่ตาย ชายไม่ขาด

จัดงานใหญ่โตไม่ควรเสียตายเงินทองขอให้
มีชื่อเสียงก็แล้วกัน

จะทำการอะไรก็หวังผลเอาไว้ก่อนเสมอ

ตัดขาดไม่ได้ พ่อแม่ ทุกคนไม่อาจทอดทิ้งลูก
ตนเองได้ ปัดความรับผิดชอบไม่พ้นตัวหรือตัด
ไม่ขาด

ง

งมเข็มในมหาสมุทร

ทำงานที่ทำสำเร็จได้ยากมาก สิ่งที่ทำยากลำบาก
ที่จะค้นหาได้ง่าย

งอมพระราม

ตกทุกข์ยากเหมือนพระรามถูกเนรเทศไปอยู่
ป่า 14 ปี มีความลำบากมาก

งัดข้อ

โต้เถียงขัดแย้งกัน

งานหนักไม่เอา งานเบาไม่สู้

เกียจคร้าน ไม่ชอบทำงาน เป็นคนประเภทไม่
เอาถ่าน

งานหลวงไม่ให้ขาด }

ทำงานดีมีความรับผิดชอบ ไม่มี ข้อบกพร่องใด ๆ
ทั้งงานส่วนรวมและส่วนตัว

งานราษฎร์ไม่ให้เสีย

ใช้เป็นคำประชดในทางไม่ดี เช่นไปทำลาย
มาแล้วพูดว่างามหน้าละคราวนี้พันกันยุ่ง
เกี่ยวโยงกันเป็นทอด ๆ

งามหน้า

เงาตามตัว

ไปไหนไปด้วยกัน มีส่วนได้มากน้อยตามฐานะ
อยู่ภายใต้อำนาจครอบงำ, หลุดไม่ได้

เงื่อมมือ

โง่แล้วยังอวดดีอวดฉลาดอีกด้วย

โง่แกมหยิ่ง

โง่แล้วอยากนอนเตียง }

ไม่รู้จักประมาณตนให้ดี ว่าตนอยู่ในภาวะเช่นไร

คอเอียงแล้วอยากหนุนหมอน }

จ

จมไม่ลง

เคยรุ่งเรืองเมื่อตกอับทำตัวให้ตกต่ำไม่ได้ยัง
ทำตัวเหมือนเดิม

จระเข้ขวางคลอง

ทำอะไรที่กันท่า หรือขัดผลประโยชน์ผู้อื่นและ
สิ่งที่ทำนั้นก็ไม่ใช่ประโยชน์แก่ตนเอง

จวกตักแกง

ไม่ได้ประโยชน์จากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว

จอดเรือไม่ดูท่า }

จะทำอะไรไม่พิจารณาให้รอบคอบเสีย

ขี่ม้าไม่ดูทาง

ก่อน จึงลงมือกระทำลงไป

จอดเรือให้ดูฝั่ง จะนั่งให้ดูพื้น
จับข้างหาง
จับตำกลำแดง
จับตัววางตาย

จับปลาสองมือ

จับปูใส่กระด้ง
จับพลัดจับผลู
จับแพะชนแกะ

จับเสือมือเปล่า
จับให้มันคันให้ตาย
จำศีลเอาหน้า ภาวนาแต่ปาก

จูดใต้ตำตอ

จิ้งจกตีนศาล
เจอไม้งาม ยามขวานบิน

เจอมะยวดี เจอะผีเผา }
เจอเข้ากิน
เจ้าชูไก่อ๊
เจ้าชูประตูดิน
เจ้าชูยักษ์
เจ้าไม่มีศาล สมภารไม่มีวัด
เจ้ายศเจ้าอย่าง

จะทำกิจอันใด จะต้องพิจารณาให้รอบคอบ
กระทำการที่เสี่ยงต่ออันตราย ที่จะได้รับมาก
มุ่งอย่างหนึ่ง กลับไปได้อีกอย่างหนึ่ง
กำหนดตัวบุคคลเฉพาะเจาะจงคนไหนคนนั้น
ไม่เปลี่ยนแปลง

ทำอะไรที่มุ่งหวังถึงสองอย่างสองฝ่าย อาจพลาด
ได้ง่าย ๆ

อยู่ไม่นิ่งชุกชอน ยากที่จะทำให้อยู่นิ่งได้
บังเอิญเป็นไปโดยไม่ตั้งใจไว้
จับเรื่องโน้นเรื่องนี้มาประสานกันเอาของฝ่าย
โน้นมาใช้ทางนี้ เอาของทางนี้ไปใช้แทนฝ่าย
โน้นเพื่อให้งานลุล่วงไป

การทำงานแสวงหาผลประโยชน์ไม่ต้องลงทุน
จะทำการสิ่งใด ต้องตั้งใจอย่างจริงจังทำให้สำเร็จ
ทำบุญทำทานเพื่ออวดคนอื่นมิได้ทำด้วยใจ
บริสุทธิ์

คำพูดหรือการกระทำที่บังเอิญไปโดนเอาเจ้าตัว
หรือผู้เป็นเจ้าของเรื่องโดยไม่รู้ตัวหรือคาดไม่ถึง
พวกเขากจนกระจะจอกองก่องย

พบหญิงงามเมื่อตนเองหมดโอกาสที่จะ
แต่งงานด้วยเสียแล้ว พบสิ่งที่ตนปรารถนาเมื่อ
สายเกินไป

เข้าอยู่ที่ใดปรับตนเองให้เข้ากับสภาวะของที่นั้น

เจ้าชูที่ชอบแต่งตัวกริดกรายไปมาอวดสาว ๆ
ชายเจ้าชูที่เกี้ยวไม่เลือกหน้า
เจ้าชูที่ใช้กำลังหักโหม ปลุกปล้ำเอาตามใจตน
ผู้ที่เร่ร่อนจรจัดไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง
ถือตัวถือศักดิ์ศรี จะทำอะไรก็ต้องมีพิธีรีตอง

เจ้าวัดไม่ดี หลวงชีสกรปรก
แจ่งสี่เบี้ย
ใจดีผีเข้า
ใจดีสู้เสือ

ใจปลาชิว
ใจไม่ใส่ระกำ

ใจเร็วด่วนได้

ผู้ใหญ่ไม่ดีก็ทำให้ผู้น้อยไม่ดีตามไปด้วย
อธิบายรายละเอียดถี่ถ้วน
ตามใจมากจนเหลือ
เข้าเผชิญหน้ากับอันตรายร้ายแรงอย่างเสี่ยง
เอาชีวิตเป็นเดิมพัน
ไม่มีความอดทนเลย, ไม่มีน้ำใจอดทน
ไม่มีความเมตตากรุณาใคร, ไม่มีความเอื้อเฟื้อ
เผื่อแผ่ใคร
เอาเร็วเข้าว่าโดยไม่คิดให้รอบคอบก่อนจึงทำ

ฉ

ฉลาดแกมโกง
ฉับพลันทันด่วน
ฉิบหายขายตน, ฉิบหายวายป่วง
เฉโก
เฉไฉ

ฉลาดในทางทุจริต
โดยรวดเร็วทันที่ทันใจ
ลุ่มจม หมดตัวป่นปี้
ฉลาดแกมโกง
เปิดให้เห็นความลับ (มีมากในวงการพนัน)

ช

ชักหน้าเข้าลึก ชักศึกเข้าบ้าน

ชักใบให้เรือเสีย
ชักแม่น้ำทั้งห้า

ชักธงขาว
ชักหน้าไม่ถึงหลัง

ชั่วเจ็ดทีดีเจ็ดหน

คนใกล้ชิดเป็นต้นเหตุให้เกิดความยุ่ง-ยาก,
ชักนำศัตรูเข้ามาทำลายบ้านเมือง
ทำเรื่องให้งานเขวออกนอกเรื่อง, พุดให้เสียเรื่อง
ยกเหตุผลหวานล่อม, พุดยกยอบบุญคุณเพื่อจะ
ขอสิ่งใด
ยอมแพ้
มีเงินรายได้ประจำเดือนไม่เพียงพอกับรายจ่าย
ที่ใช้ไป
มีเคราะห์ดีบ้างเคราะห์ร้ายบ้างสลับกัน

ชั่วช่างชีดีช่างสงฆ์

ช้า ๆ ได้พร้าสองเล่มงาม

ช้าเป็นการ นานเป็นคุณ

ช้าตายทั้งตัว เอาใบบัวมาปิด

ช่างสาร ภูเขา ช่างเกา เมียรัก

ขาดไม่ติดทาสิไม่แดง

ขาดคางคก ยางหัวตกก็ไม่รู้สึกละ

ขาดหนักเลง อดเพลงไม่ได้

ขาดเสียต้องไว้อย่าง }

ขาดขายต้องไว้อย่าง }

ขาดเสียไม่ทิ้งอย่าง }

ขาดขายไม่ทิ้งอย่าง }

ขาดหמודกินชีไม่ได้

ชิงสุกก่อนห่าม

ชีตันตาย ชีปลายเป็น

ชีหนักบ่นปลายไม้

ชีหนักเป็นนก ชีไม้เป็นไม้

ชีโพรงให้กระรอก

ชูมือเปิบ

เชื้อไม่ทิ้งแถว แหวไม่ทิ้งตระกูล

ใช้น้ำเย็น

ใช้ไม้แข็ง

ไม่เอาเป็นธุระกับความชั่วของผู้อื่นปล่อยให้
เป็นไปตามเรื่องตามราว

ค่อยคิดค่อยทำไปได้ผลสำเร็จแน่นอนกว่า

ค่อยคิดค่อยทำแน่นอนดีกว่าด่วนทำ

จะปิดความชั่วหรือความผิดร้ายแรงที่รู้กันทั่วไว้อย่างไรก็ไม่ผิด

อย่าไว้วางใจคนถึงแม้จะสนิทกัน

บุคคลย่อมเป็นไปตามเผ่าพันธุ์

สันดานคนชั่ว ต้องลงโทษให้หนักจึงจะรู้สึกตัว

ผู้มีความสามารถ อดแสดงความสามารถไม่ได้

เกิดเป็นชายต้องแสดงความสามารถ

ออกมาให้ปรากฏ

เกิดเป็นชายต้องแสดงความสามารถให้คนอื่น

เห็นคือทำตัวให้สมกับเป็นผู้ชาย

คนชั่วอดทำชั่วไม่ได้

ด่วนทำสิ่งที่ไม่สมควรแก่วัย, กระทำในสิ่งที่ยังไม่ถึงเวลา

พูดอย่างไรแล้วการณ์เป็นไปอย่างพูด

หวังในสิ่งที่ยังมีมาไม่ถึง

พูดอย่างไรพูดตามกัน, เห็นด้วยกันไม่ขัดคอกัน

โดยเฉพาะผู้ที่มีอำนาจจะว่าอย่างไรผู้น้อยมักจะ

คล้อยตามเพราะกลัวหรือประจบ

แนะทางให้คนทำชั่ว, ชีช่องให้คนร้าย

รับประโยชน์จากสิ่งที่เขาทำไว้แล้วฉวยเอา

ประโยชน์ เมื่อคนอื่นทำเสร็จแล้วโดยไม่ต้อง

ลงทุน

บุคคลย่อมเป็นไปตามเผ่าพันธุ์

พูดจาขอร้องดี ๆ ไม่หักโหมเอาแต่ใจ

หักโหมเอาแต่ใจ